

Socjologia : wykłady o społeczeństwie / Piotr Sztompka. – Wydanie I. – Kraków, 2021

Spis treści

Przedmowa	17
Część I. SOCJOLOGIA: NAUKA O RELACJACH MIĘDZYLUDZKICH	
Wykład 1. Socjologia jako nauka	23
Wiedza społeczna a socjologia	23
Pozytywistyczna wizja „naukowości” socjologii	29
Przełom antypozytywistyczny	30
Wykład 2. Społeczeństwo: przedmiot socjologii	36
Rozumienia potoczne	36
Ku ujęciu naukowemu	37
Aspekty społeczeństwa	40
Wielowymiarowość sytuacji społecznych	41
Wykład 3. Teorie społeczeństwa: trzy socjologie	46
Wizja pierwsza: organizm i system społeczny	47
Wizja druga: kompleks działań społecznych	51
Wizja trzecia: sieć społecznych relacji	53
Metafora przestrzeni międzyludzkiej	56
Homo sociologicus	58
Wykład 4. Życie codzienne: pole badawcze socjologii	61
Anatomia życia codziennego	61
Socjologiczna wyobraźnia	68
Język socjologii	70
Wykład 5. Twórcy socjologii relacji	72
Tradycja europejska	72
Geometria społeczna: Georg Simmel	73
Fenomenologia relacji: Alfred Schütz	77
Figury i figuracje: Norbert Elias	81
Tradycja amerykańska	84
Interakcja symboliczna: George H. Mead i Herbert Blumer	85
Teatr interakcyjny: Erving Goffman	92
Konteksty relacji społecznych: Jonathan H. Turner	98
Łańcuchy interakcyjne: Randall Collins	103

Część II. ANATOMIA PRZESTRZENI MIĘDZYLUDZKIEJ

Wykład 6. Zachowania i działania społeczne	111
Aktywność ludzi	111
Zachowanie	112
Działanie	114
Czynności społeczne	118
Działania społeczne	121
Działania racjonalne	123
Działania tradycyjne	126
Działania afektywne	130
Wykład 7. Kontakty i interakcje społeczne	133
Kontakty społeczne	133
Interakcje społeczne	136
Cztery teorie interakcji	143
Od interakcji prostych do sieci interakcji	154
Wykład 8. Stosunki społeczne	157
Interakcje powtarzalne i regularne	157
Od interakcji regularnej do regulowanej	159
Stosunek społeczny	160
Typy stosunków społecznych	166
Relacje wirtualne	176
Wykład 9. Więzi społeczne: rodzina, naród, religia	177
Podstawy więzi społecznych	177
Więź rodzinna	178
Więź narodowa	184
Więź religijna	187
Anatomia i fizjologia przestrzeni międzyludzkiej	194
Wykład 10. Złożone sieci relacji: tożsamości, środowiska, organizacje	198
Tożsamość społeczna	198
Środowisko społeczne	203
Krąg społeczny	206
Konglomerat pozycji	208
Sekwencja pozycji	213
Organizacja społeczna	216
Wykład 11. Struktury społeczne: geometria relacji	224
Abstrakcyjne pojęcie struktury	224
Mikrostruktury i makrostruktury	227
Determinacja strukturalna	230

Cztery aspekty struktury	232
Dynamika i funkcje struktur	234

Wykład 12 . Materialne kontenery relacji 239

Biologiczna konstytucja człowieka	239
Otoczenie materialne	240
Lokalizacje społeczne	241
Okazje społeczne	242
Konteksty społeczne	243

Część III RELACJE SPOŁECZNE JAKO KAPITAŁ

Wykład 13. Kapitał społeczny i kapitał moralny 249

Przestrzeń indywidualna i zbiorowa	249
Odmiany kapitału	250
Sieć relacji jako cenny zasób	255
Indywidualistyczna koncepcja kapitału społecznego	256
Kolektywistyczne ujęcie kapitału społecznego	259
Syntetyczne ujęcie kapitału społecznego	264
Prawidłowości empiryczne	267
Ekspansja kapitału społecznego	271
Kapitał moralny	272
Patologia więzi moralnej	276

Wykład 14. Zaufanie i wiarygodność 278

Zaufanie i nieufność: „zakłady” na temat przyszłości	278
Adresaci zaufania	281
Zasadność zaufania lub nieufności	282
Funkcje i dysfunkcje zaufania i nieufności	284
Kultura zaufania	286
Strukturalne źródła kultury zaufania	289
Podmiotowe czynniki kultury zaufania	291
Funkcjonalne substytuty zaufania	293
Polityka budowy zaufania	294

Wykład 15 . Przyjaźń i guanxi: złożone relacje moralne 296

Przyjaźń: czysta relacja autoteliczna	296
Przyjaźń: relacja szczególna	300
Dynamika przyjaźni	302
Konteksty przyjaźni	305
Funkcje przyjaźni	304
Guanxi: przyjaźń i interesy razem	305

Część IV CAŁOŚCI SPOŁECZNE

Wykład 16. Kategorie i grupy społeczne	311
Cechy grupotwórcze	312
Odmiany zbiorowości ludzkich	315
Zjawisko równoczesnej partycypacji	320
Typy grup społecznych: kryteria obiektywne	321
Typy grup społecznych: kryteria subiektywne	339
Syntetyczne typologie grup społecznych	345
 Wykład 17. Nierówności społeczne: klasy i warstwy	 352
Nierówność a nierówność społeczna	352
Nierówność bogactwa, władzy i prestiżu	354
Stratyfikacja społeczna	359
Ruchliwość społeczna	362
Klasy społeczne	367
Inne nierówności dychotomiczne	371
 Wykład 18. Władza i przywództwo	 376
Geneza władzy	376
Władza w kontaktach i interakcjach	378
Władza w stosunkach społecznych	381
Formy legitymizacji władzy	383
Przywództwo	388
 Wykład 19. Sprawiedliwość społeczna	 393
Ideologie nierówności	393
Teorie nierówności	395
Krytyka teorii merytokracji	399
Teoria akumulacji przewag	401
Sprawiedliwość: pojęcie odwieczne i aktualne	405
Sens idei sprawiedliwości	407
Sprawiedliwość a równość	408
Sprawiedliwość dystrybutywna	411
Sprawiedliwość komutatywna	415
Sprawiedliwość retrybutywna	417
Sprawiedliwość transakcyjna	418
Sprawiedliwość atrybutywna	419
Subiektywne aspekty sprawiedliwości	421
 Część V KULTURA: REGULACJA RELACJI MIĘDZYLUDZKICH	
 Wykład 20. Socjologiczne pojęcie kultury	 425
Precyzyjne rozumienie kultury: znaczenia i wartości	426
Różnorodność sposobów życia	432
Obszary regulacji kulturowej	438
„Anatomia” kultury	440

Uniwersalia kulturowe	442
Etnocentryzm i relatywizm	445
Tworzenie kultury	448
Kultura a wspólnoty i tożsamości społeczne	450
Wykład 21. Świadomość społeczna	453
Język - instrument idei	453
Od świadomości indywidualnej do społecznej	458
Odmiany świadomości społecznej	461
Świadomość religijna	467
Świadomość narodowa	474
Patologia świadomości społecznej	478
Wykład 22. Wartości i normy społeczne	485
Reguły jako granice wolności	486
Reguły naczelne: wartości	487
Triada wartości fundamentalnych	488
Geneza wartości	493
Czemu służą wartości?	493
Normy społeczne	494
Podwójna relatywizacja norm	497
Wykład 23. System aksjonormatywny	499
Kompleksy reguł: procedury, instytucje i role	499
Podsystemy aksjonormatywne: zwyczaj, moralność i prawo	503
Spoistość i konfliktowość systemu aksjonormatywnego	510
Stosowanie się do reguł: konformizm i dewiacja	515
Część VI. FUNKCJONOWANIE SPOŁECZEŃSTWA	
Wykład 24. Socjalizacja i kontrola społeczna	523
Dynamika społeczna	523
Geneza ludzkiego sposobu życia	524
Socjalizacja: wchodzenie do społeczeństwa	527
Trzy wizje internalizacji kultury	528
Odmiany socjalizacji	534
Efekty socjalizacji	537
Słabe ogniwa socjalizacji	541
Granice kontroli społecznej	545
Wykład 25. Wpływ społeczny	550
Jaźń odzwierciedlona	550
Zarządzanie wrażeniami	552
Motywacja osiągnięć	554
Relatywna deprywacja	557

Dysonans poznawczy i dysonans moralny	559
Wykład 26. Instytucjonalizacja i innowacje	564
Determinacja strukturalna a morfogeneza	565
Instytucjonalizacja jako odmiana morfogenezy	566
Innowacje i innowatorzy	567
Kariera innowacji	572
Omijanie i erozja reguł	576
Część VII ZMIANA SPOŁECZNA	
Wykład 27. Zmiana społeczna, rozwój i postęp	581
Zmiana społeczna	581
Proces społeczny	582
Rozwój społeczny	584
Postęp społeczny	585
Losy idei postępu	588
Podmiotowe ujęcie postępu	591
Wykład 28. Czas w społeczeństwie	597
Potoczne i socjologiczne pojęcie czasu	597
Czas jako wymiar życia społecznego	598
Czas jako aspekt zmiany społecznej	601
Czas ilościowy i jakościowy	602
Czas w świadomości społecznej i kulturze	605
Kulturowa regulacja czasu	608
Społeczne funkcje czasu	610
Wykład 29. Pamięć społeczna i tradycja	615
Procesowy charakter społeczeństwa	615
Pojęcie tradycji	618
Pojawianie się i zmiana tradycji	623
Funkcje i dysfunkcje tradycji	627
Tradycjonalizm i antytradycjonalizm	630
Wykład 30. Teorie zmienności społecznej	632
Logika historii	632
Klasyczny ewolucjonizm w socjologii	634
Różne wizje ewolucji społecznej	636
Neowolucjonizm w etnologii i socjologii	640
Neodarwinizm i socjobiologia	644
Teoria modernizacji	645
Teoria społeczeństwa postindustrialnego	647
Teoria cykli dziejowych	650
Marksizm: materializm historyczny	656

Część VIII PODMIOTOWOŚĆ SPOŁECZNA

Wykład 31. Stawanie się społeczeństwa 665

Socjologia historyczna	665
Teoria podmiotowości	666
Pole społeczne i zdarzenia społeczne	667
Idea podmiotowości w historii myśli	671
Historia jako realizacja i wytwarzanie podmiotowości	673

Wykład 32. Zachowania i działania zbiorowe 675

Społeczeństwo masowe	675
Działania masowe	676
Zachowania zbiorowe	679
Działania zbiorowe	683

Wykład 33. Ruchy społeczne 687

Ruchy społeczne we współczesnym społeczeństwie	687
Odmiany ruchów społecznych	691
Warunki mobilizacji ruchu społecznego	695
Rekrutacja do ruchu społecznego	701
Przywództwo w ruchu społecznym	704
Demobilizacja ruchu społecznego	705

Wykład 34. Rewolucje: apogeum zmiany społecznej 707

Rewolucje jako znanie epoki nowoczesnej	707
Dwa pojęcia rewolucji	710
Przebieg rewolucji	712
Modele rewolucji	714
Teorie rewolucji	716
Zdefiniowana ignorancja w teorii rewolucji	718

Wykład 35. Trauma zmian społecznych 720

Od dyskursu postępu do dyskursu traumy	720
Traumatogenne zmiany społeczne	722
Trzy poziomy traumy kulturowej	725
Genealogia traumy kulturowej	726
Czynniki pośredniczące	729
Symptomy traumy	731
Radzenie sobie z traumą	732
Przewyciężenie traumy	735

Część IX. SPOŁECZEŃSTWO WSPÓŁCZESNE

Wykład 36. Nowoczesność i późna nowoczesność 741

Społeczeństwo nowoczesne	741
Modele biegunowe	743
Aspekty nowoczesności	746
Osobowość nowoczesna	748
Krytyka nowoczesności	750
Co po nowoczesności?	753
Późna nowoczesność	757
Wykład 37. Urbanizacja i urbanizm jako sposób życia	761
Urbanizacja	761
Urbanizm: konsekwencje liczebności	765
Urbanizm: konsekwencje gęstości	768
Urbanizm: konsekwencje heterogeniczności	769
Wykład 38. Globalizacja społeczeństwa i kultury	772
Od izolacji do globalizacji	772
Prekursorzy teorii globalizacji	780
Globalizacja kultury	784
Teorie globalizacji kulturowej	787
Cztery wizje globalizacji	791
Ambiwalencja globalizacji'	793
Wykład 39. Konsumpcjonizm: nowa faza kapitalizmu	796
Genealogia społeczeństwa konsumpcyjnego	796
Społeczeństwo konsumpcyjne	800
Kultura konsumpcyjna	802
Krytyka konsumpcjonizmu	804
Wykład 40. Kultura wizualna naszych czasów	807
Wizualność: typowy rys późnej nowoczesności	808
Kultura wizualna	809
Społeczeństwo ikon	812
Społeczeństwo spektaklu	812
Społeczeństwo autoprezentacji	815
Społeczeństwo designu	817
Społeczeństwo voyeuryzmu	818
Aneks	821
Podręczniki szczegółowych subdyscyplin socjologii dostępne w języku polskim	821
Indeks rzeczowy	823
Indeks nazwisk	839